

2. Мишанич С. Народнопоетична стихія у творчості Василя Стуса // Мишанич С. Фольклористичні та літературознавчі праці : літературознавчі студії : у 2 т. / С. Мишанич. – Донецьк, Донецький національний університет, 2003. – Т. 2. – С. 30–95.
3. Стус Д. Василь Стус : життя як творчість / Д. Стус. – К. : Факт, 2004. – 368 с.
4. Стус В. Твори : у 6 томах, 9 книгах / В. Стус. – Львів : Просвіта, 1994–1997.

Анотація

Стаття присвячена проблемі існування людини у місті як іншому, чужорідному за своєю суттю соціальному середовищі. Центральне місце відводиться дослідженню екзистенційної проблематики у художній спадщині В. Стуса, зокрема – у повісті “Подорож до Щастівська”. В основу дослідження покладена ідея про те, що пошуки людиною сенсу власного існування перебувають в одній площині зі спробами національної самоідентифікації і є необхідною умовою інтелектуального і духовного зростання будь-якої особистості. У ході дослідження встановлюються тісні зв'язки між прозовою, поетичною, літературно-критичною спадщиною В. Стуса.

Ключові слова: місто, самоідентифікація, особистість, проза.

Аннотация

Статья посвящена проблеме существования человека в городе как иной, чужеродной по своей сути социальной среде. Центральное место отведено исследованию экзистенциальной проблематики в художественном наследии В. Стуса, в частности – в повести “Путешествие в Щастьевск”. В основу исследования легла идея о том, что поиски человеком смысла собственного существования находятся в одной плоскости с попытками национальной самоидентификации и являются необходимым условием интеллектуального и духовного роста любой личности. В ходе исследования устанавливаются тесные связи между прозаическим, поэтическим, литературно-критическим наследием В. Стуса.

Ключевые слова: город, самоидентификация, личность, проза.

Summary

The article is devoted to the problem of existence of man in city as other, foreign on the essence, to the social environment. A central place is taken to research of existential problems in the artistic inheritance of V. Stus, in particular in a story “A trip to Schastivsk”. In basis of research there is the fixed idea that searches the man of sense of own existence are in one plane with the attempts of national self-identification and is the necessary condition of intellectual and spiritual growth of any personality. During research close copulas are set between a prosaic, poetic, literary critical inheritance of V. Stus.

Keywords: city, self-identification, personality, prose.

УДК 811.161.2'373

Присяжнюк О.М.,
кандидат філологічних наук,
Київський національний університет культури і мистецтв

КОНЦЕПТ “УКРАЇНА – ЄВРОПА” КРИЗЬ ПРИЗМУ ТОПОСІВ У РОМАНІ “МАРУСЯ ЧУРАЙ” ЛІНИ КОСТЕНКО

Стаття присвячена дослідженню концептуалізації топонімів та загальних назв на позначення географічно-просторових об'єктів у романі Ліни Костенко “Маруся Чурай”.

Вивчення лексичної системи мови через лінгвософський концептуальний аспект є **актуальною проблемою** мовознавства, особливо при з'ясуванні таких питань семантики, як зв'язок значення з екстралінгвальними чинниками, імпліцитне транспонування лексем, трансцендентні можливості та інноваційно-оказіональні перетворення категорії “поняття”. Окрім того, ця розвідка стосується проблеми визначення понять структури і системи у мові, по-новому розкриває питання ономастики та топонімії, а також торкається вивчення авторського стилю геніальної української поетеси Ліни Костенко.

Означені питання вивчала плеяда таких мовознавців, як Ю.М. Караулов, Л.А. Лисиченко, В.М. Русанівський, В.А. Широков, В.В. Жайворонок, Н.Ф. Клименко, В.М. Манакін, Ж.П. Соколовська та ін. (дослідження лексичних систем різних типів, концептуальної та мовної картин світу); Ю.О. Карпенко, А.Т. Бевзенко, Н.В. Подольська, І.М. Железняк, О.В. Суперанська, Є.М. Поспелов, В.Д. Беленька, К.К. Цілуйко, І.Г. Долгачов, Г.А. Заболотова, М.Н. Морозова, В.І. Ткачук та ін. (питання топонімії).

Проте дослідники не до кінця розмежовують поняття “концепт”, “концептуальна картина світу” і “мовна картина світу”, зокрема щодо їх диференціації з поняттями “лексико-семантичне поле”, “польова модель мови”, “мовна система”. У працях попередників також не використовувався синтезований підхід до розгляду власних і загальних назв, надто у синхронному зв'язку з вивченням їх концептуалізації. Однак саме така площина дослідження дає можливість наглядного вивчення усієї системи мови, комплексного демонстрування її рухливості та відкритості, закладених у ній можливостей новоутворень та процесів інновації.

У пропонованій статті ставимо за **мету**, використовуючи наявні у лінгвософії поняття “концепт”, “концептуальна картина світу” і “мовна картина світу”, дослідити концептуалізацію угруповання лексем на позначення топосів у романі Ліни Костенко “Маруся Чурай” зокрема та національно-мовну картину світу взагалі.

Термін “концептуалізація” вживаємо у значенні створення концептуальної мовної системи, що має чітку структуру.

Топосами (від грец. *τοπος* – місце, місцевість) називаємо всі зафіксовані у романі Ліни Костенко “Маруся Чурай” лексеми (головно іменники) на позначення географічно конкретизованих та семантично узагальнених (відповідно чому враховуються і власні, і загальні назви) об'єктів (як природних, так і створених людиною), а саме: континентів; країн; регіонів; окремих територій у складі певної країни; островів та решти подібних географічно-територіальних різновидів номінацій; міст, сіл та інших різних за кількісно-розмірними характеристиками поселень; штучних та природних ойкісних ландшафтів; доріг; оброблених та необроблених ділянок землі; сукупності штучних насаджень та природних гушавин; водойм; гір; печер; також різноманітних ділових та робітничих об'єднань людей і т.ін., – дібраних методом суцільної вибірки [див.: 3, 127; 4, 637].

Сукупність топосів, що були зафіксовані у романі “Маруся Чурай” утворюють чітку концептуальну систему, яка формується із лексем виключно на позначення

українських та європейських географічних назв. Саме тому цю систему можна подати як концепто-топоси “Україна – Європа”, що має чітку парадигматичну структуру (див. табл. 1):

Таблиця 1

**Схема структури концепту “Україна – Європа”
(на матеріалі топосів, дібраних з роману Ліни Костенко “Маруся Чурай”)**

1. КОНЦЕПТО-ТОПОСИ “Україна – Європа” → → 2. КОНЦЕПТО-СЕГМЕНТ → 3. РАЦІО-ПАРЦЕЛА → → 4. ТОПОСО-КЛАС → 5. ТОПОСО-ПІДКЛАС → → 6. ЛЕКСИКО-ТЕМАТИЧНА ГРУПА ТОПОСІВ → → 7. ЛЕКСИКО-ТЕМАТИЧНА ПІДГРУПА ТОПОСІВ → → 8. ТОПОСИ →		
8.1. АБСТРАКЦІО-ТОПОСИ		8.2. КОНКРЕТИКО-ТОПОСИ
		8.2.1. Україноніми
		8.2.2. Європоніми

Пояснимо кожну ланку запропонованої вервечки окремо.

Термін “концепт” потребує найбільшого уточнення, оскільки виступає найскладнішим із змістового боку та не має конкретної, прийнятої усіма дослідниками цієї лінгвософської категорії, дефініції.

Концепт – це основне поняття концептуальної картини світу. Останню можна визначити як певну глобальну систематику нагромаджених усією земною цивілізацією знань про всесвіт у комплексному (тобто і мікро-, і макрокосному) вимірі.

Концепт є частковим елементом мозаїкоподібної концептуальної картини світу, виступаючи, таким чином, підструктурою у її загальній макросистемі. У запропонованому дослідженні розуміємо термін *концепт* (лат. *conceptus* – думка, уявлення, поняття) як лінгвософську категорію “поняття” [див.: 1, 53], що являє собою синхронний комплекс таких складових: 1) загальний зміст “поняття” та 2) комплект конкретних смислів “поняття”, – об’єднаних інтегральною семою.

Слід наголосити на тому, що дослідники досить часто не розрізняють поняття картини світу, концепту, з одного боку, та польової системи, з іншого. Ми стоїмо на однозначній позиції, що ці підсистеми мови є принципово різними за головними засадами та очікуваними результатами групування лексем. Так, концепт відрізняється від лексико-семантичного поля (яке виступає системою лексичних одиниць мови, що позначають певну сферу об’єктивної дійсності, об’єднані інтегральною семою у традиційну структуру “центр – периферія”, головно організовану в ієрархічну парадигму, а також здатну комплексно представляти всі типи системних відношень) наявністю тематичних груп та класів, які також створюють певну парадигму значень, але не виокремлюють головних, центральних, периферійних, дифузійних лексем, причому можуть виявляти найбільшою мірою внутрішньослівні відношення, тобто відбивають понятійну тотожність та семантичну близькість позначуваних екстралінгвальних явищ, охоплюючи комплекс усіх сем та коносем, а також їх метафоричні та переносні семантичні транспонування.

Концептуальна картина світу виражається засобами конкретної національної мови. Сукупність цих засобів становить мовну картину світу. Тобто мовна картина

світу розглядається нами як експліцитний вияв концептуальної картини світу. Таким чином, концепт – це комплексне інтегроване поняття, що формально виражається лексичними засобами конкретної національної мови. Принагідно зазначимо, що мовознавці Ю.М. Караулов, Л.А. Лисиченко, Ж.П. Соколовська, В.В. Жайворонок та ін. розглядають концептуальну і мовну картини світу відокремлено, проте вважають їх взаємопов'язаними. Ми розглядатимемо у цьому дослідженні концептуальну та мовну картини світу відповідно як загальну та конкретну.

Отже, беручи до уваги означені характерологічні ознаки і відповідно до наших уявлень про складну природу досліджуваного явища, у пропонуваній розвідці розуміємо концепт “Україна – Європа” відносно визначеного мовного матеріалу (що представлений вибіркою із роману Ліни Костенко “Маруся Чурай” і є виявом конкретної, національно-мовної, картини світу) як систему лексичних одиниць національної української мови, об'єднаних загальною інтегральною семою “топос”, які відбивають понятійну тотожність та семантичну близькість позначуваних явищ об'єктивної дійсності, охоплюючи комплекс усіх сем та коносем інтегрального значення, а також їх відношення та транспонування, а тому поєднуються спільністю змісту у запропоновану консеквентну структуру (див. табл. 1).

Перейдемо до наступного рівня запропонованої схеми у структурі концепту “Україна – Європа”, тобто концепто-сегментів (далі сегмент, С). У результаті аналізу виокремлено такі два сегменти:

I. Концепто-сегмент “Україна”.

II. Концепто-сегмент “Європа”.

Другий рівень схеми у структурі концепту “Україна – Європа” – це раціо-парцели (далі парцела, П). Парцела передає метафоричні зв'язки між топосами безпосередньо на основі текстуального аналізу, через який виявлено такі угруповання: парцела “Власне Україна”, парцела “Етнічно-історичні землі України” (маємо на увазі колишні землі України, що нині виступають як території інших країн), парцела “Православна Україна” (сегмент “Україна”); парцела “Власне Європа”, парцела “Антична культура”, парцела “Культурно-торговельні зв'язки з українцями”, парцела “Біблійні мотиви”, парцела “Експансія” (сегмент “Європа”).

Подальший рівень схеми у структурі концепту “Україна – Європа” презентується топосо-класами (далі клас, ТК) (у складі різних парцел): **хороси** (з грец. “об'єднання”, позначають великі політично-географічно-територіальні об'єднання – континенти, країни, етнічні землі), **поліси** (з грец. “місто”, позначають міста), **комоси** (з грец. “село, селище, виселок”, позначають села), **урбаноси** (з лат. “міський”, позначають міські ландшафт, установи тощо), **гідроси** (з грец. “вода”, позначають водойми), **агроноси** (з грец. “поле”, позначають земельні площі), **дромоси** (з грец. “шлях”, позначають дороги), **ороси** (з грец. “гора”, позначають гірський та долинний ландшафт).

Наступний синоптичний щабель схеми – це топосо-підкласи (далі підклас, ТпК), які виокремлюються лише у деяких класах. До них належать назви: 1) континентів, 2) країн, 3) етнічних земель (ТК хоросів); 4) міських будов, 5) церковних будов,

6) міських установ (або ТпК ергосів – з грец. “робота”, позначають суспільні організації, робітничі установи тощо), 7) вулиць (ТК урбаносів); 8) позитивних оросів (завищений ландшафт, наприклад: *гори, вал, могили, схили* тощо), 9) негативних оросів (занижений ландшафт, наприклад: *рів, яр* тощо) (ТК оросів).

Після описаного рівня підкласів йде ланка лексико-тематичних груп топосів (далі група, ЛТГ), яка диференціює лексеми за власним та загальним значенням на дві групи:

1. Абстракціо-топоси – це загальні назви топосів.

2. Конкретико-топоси – це власні назви топосів, тобто топоси-оніми (чи у традиційному лінгвістичному трактуванні – топоніми).

Зазначимо, що поділ на названі групи мають не всі класи, причому він наявний лише у сегменті “Україна”, де представлений таким класами, як: гідроси, поліси, комоси, агроноси, дромоси, урбаноси (у складі ТпК ергосів, ТпК “Назви міських будов”, ТпК “Назви церковних будов”, ТпК “Назви вулиць”), ороси (ТпК “Позитивні ороси” та ТпК “Негативні ороси”).

Конкретико-топоси презентовані двома меншими угрупованнями топосів – лексико-тематичними підгрупами (далі підгрупа, ЛТпГ), які конкретизують географічну належність денотата, а саме: україноніми (топоніми на позначення українських назв) та європоніми (топоніми на позначення європейських назв).

Найнижчим рівнем пропонованої схеми виступають топоси. Так, інвентаризація дозволила виділити 88 топосів, які утворюють концепт “Україна – Європа”. Представимо інвентаризований лексичний матеріал: *Азов, Архемівка, Афіни, базар, Берестечко, Біла Церква, брама, Брацлавщина, вал, винокурня, вітряк, Волинь, ворота, Ворскла, вулиця, Гоморра, Гончарні, гори, град, Григорівка, гута, двір, дзвіниця, Дніпро, дорога, Європа, Жовті Води, Замкова гора, Збараж, Зборів, Іква, Йордан, канава, Карпилівка, келія, Київ, Ковальські, Корсунь, Курилівська брама, Лавра, Литва, Ліс, Лубни, луг, місто, могили, Молдова, монастир, Остапівка, Панфили, Пилява, Пів-України, Поділля, поле, Полтава / Полтавонька, Прага, праліс, пустеля, Рим, рів, річка, Саксонія, село, Семенівки, Смоленськ, собор, Содом, Солониця, степ, столиця, “стольний град”, схили, Тишки, Троя, тюрма, Україна / Вкраїна, хутор, Царгород, церква, Чернігів, Чоботарські, шлях, Шльонськ, яр / яруги, “по землях франків”.*

Далі подаємо ранжирування інвентаризованих топосів за рівнями проаналізованої схеми концепту.

Концепто-топоси “Україна – Європа”:

I. Сегмент “Україна”.

1. Парцела “Власне Україна”.

1.1. ТК Хороси.

1.1.1. ТпК “Назви країн”.

1.1.1.1. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

1.1.1.1.1. ЛТпГ “Україноніми”: *Україна, Вкраїна.*

1.1.2. ТпК “Назви власне етнічних українських земель”.

1.1.2.1. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

1.1.2.1.1. ЛТпГ “Україноніми”: *Волинь, Поділля, Пів-України* (за контекстом вживається у значенні “правобережна Україна”).

1.2. ТК Гідіроси.

1.2.1. ЛТГ “Абстракціо-топоси”: *річка, канава* (в кільці **річок** і копаних **канал**).

1.2.2. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

1.2.2.1. ЛТпГ “Україноніми”: *Ворскла, Дніпро, Солониця.*

1.3. ТК Поліси.

1.3.1. ЛТГ “Абстракціо-топоси”: *град, місто, столиця, столий град.*

1.3.2. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

1.3.2.1. ЛТпГ “Україноніми”: *Київ, Берестечко, Біла Церква, Жовті Води, Збараж, Зборів, Іква, Корсунь, Лубни, Пилява, Полтава / Полтавонька, Чернігів.*

1.4. ТК Комоси.

1.4.1. ЛТГ “Абстракціо-топоси”: *село, хутор.*

1.4.2. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

1.4.2.1. ЛТпГ “Україноніми”: *Архемівка, Григорівка, Карпилівка, Остапівка, Панфили, Семенівки, Тишки.*

1.5. ТК Урбаноси.

1.5.1. ТпК ергосів.

1.5.1.1. ЛТГ “Абстракціо-топоси”: *базар, винокурня, гута, вітряк.*

1.5.2. ТпК “Назви міських будов”.

1.5.2.1. ЛТГ “Абстракціо-топоси”: *брама (з Курилівської **брами**), ворота (глухі **ворота**, київські **ворота**), двір (покинуті **двори**), тюрма (в **тюрмі** варшавській).*

1.5.2.2. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

1.5.2.2.1. ЛТпГ “Україноніми”: *Курилівська брама.*

1.5.3. ТпК “Назви церковних будов”.

1.5.3.1. ЛТГ “Абстракціо-топоси”: *дзвіниця, келія, монастир, собор, церква (з надбрамними кремезними **церквами**).*

1.5.4. ТпК “Назви вулиць”.

1.5.4.1. ЛТГ “Абстракціо-топоси”: *вулиця.*

1.5.4.2. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

1.5.4.2.1. ЛТпГ “Україноніми”: *Гончарні, Ковальські, Чоботарські.*

1.6. ТК Ороси.

1.6.1. ТпК “Позитивні ороси”.

1.6.1.1. ЛТГ “Абстракціо-топоси”: *вал (київські **вали**), гори (священні **гори**), могили, схили (дніпровські **схили**), ліс, праліс.*

1.6.1.2. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

1.6.1.2.1. ЛТпГ “Україноніми”: *Замкова гора.*

1.6.2. ТпК “Негативні ороси”.

1.6.2.1. ЛТГ “Абстракціо-топоси”: *рів (в замкових **ровах**), яр, яруги.*

1.7. ТК Агроноси.

1.7.1. ЛТГ “Абстракціо-топоси”: *поле, пустеля, степ, луг.*

1.8. ТК Дромоси.

1.8.1. ЛТГ “Абстракціо-топоси”: *дорога, шлях (полтавський шлях)*.

2. Парцела “Православна Україна”.

2.1. ТК Урбаноси.

2.1.1. ТпК “Назви церковних будов”.

2.1.1.1. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

2.1.1.1.1. ЛТпГ “Україноніми”: *Лавра* (за контекстом вживається у значенні “Києво-Печерська лавра”).

3. Парцела “Етнічно-історичні землі України”.

3.1. ТК Хороси.

3.1.1. ТпК “Назви етнічно-історичних земель”.

3.1.1.1. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

3.1.1.1.1. ЛТпГ “Україноніми”: *Брацлавщина*.

3.2. ТК Поліси.

3.2.1. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

3.2.1.1. ЛТпГ “Україноніми”: *Азов, Смоленськ*.

II. Сегмент “Європа”.

1. Парцела “Власне Європа”.

1.1. ТК Хороси.

1.1.1. ТпК “Назви континентів”.

1.1.1.1. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

1.1.1.1.1. ЛТпГ “Європоніми”: *Європа*.

2. Парцела “Антична культура”.

2.1. ТК Поліси.

2.1.1. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

2.1.1.1. ЛТпГ “Європоніми”: *Афіни, Рим, Троя*.

3. Парцела “Культурно-торговельні зв'язки”.

3.1. ТК Хороси.

3.1.1. ТпК “Назви етнічних земель / архаїчні назви окремих територій країн Європи”.

3.1.1.1. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

3.1.1.1.1. ЛТпГ “Європоніми”: *Саксонія, Шльонськ, “по землях франків” (Купців полтавських бачив я в Саксонії, на Шльонську і по землях франків теж)*.

4. Парцела “Біблійні мотиви”.

4.1. ТК Гідіроси.

4.1.1. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

4.1.1.1. ЛТпГ “Європоніми”: *Йордан*.

4.2. ТК Поліси.

4.2.1. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

4.2.1.1. ЛТпГ “Європоніми”: *Содом, Гоморра*.

5. Парцела “Експансія”.

5.1. ТК Хороси.

5.1.1. ТпК “Назви країн”.

5.1.1.1. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

5.1.1.1.1. ЛТпГ “Європоніми”: *Литва, Молдова*.

5.2. ТК Поліси.

5.2.1. ЛТГ “Конкретико-топоси”.

5.2.1.1. ЛТпГ “Європоніми”: *Прага, Царгород*.

Можемо резюмувати, що сукупність топосів, зафіксованих у романі Ліни Костенко “Маруся Чурай”, утворює концептуальну систему “Україна – Європа”, яка, по-перше, формується із лексем виключно на позначення українських та європейських географічних назв; по-друге, презентована загальними назвами та онімами на позначення просторово-географічних назв; по-третє, виявляє семантичні опозиції “місто – село”, “український – європейський”, “високе (античне мистецтво еллінів та римлян, православно-церковна культура Київської Русі) – принизливе (руйнівні експансії)”; по-четверте, виражає провідний мотив європеїзованості у мовній картині світу українців щодо етнічного, територіального, політичного і под. “его”-сприйняття; по-п’яте, має чітку парадигматичну структуру, а тому не є абстрактною категорією.

Література

1. Жайворонок В. В. Проблема концептуальної картини світу та мовного її відображення / В. В. Жайворонок // Культура народів Причорномор'я. – 2002. – № 32. – С. 51–53.
2. Костенко Л. Вибране / Л. Костенко. – К. : Дніпро, 1989. – 559 с.
3. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. – М., 1988.
4. Українська мова : Енциклопедія / за ред. В. М. Русанівського, О. О. Тараненка. – К. : Українська енциклопедія, 2000. – 752 с.

Анотація

Стаття присвячена дослідженню концептуалізації топосів у романі Л. Костенко “Маруся Чурай”. Результати наукового пошуку доповнюють мовознавство щодо розуміння лінгвософських категорій “концепт”, “концептуальна картина світу” і “мовна картина світу”. У статті подається визначення “топосів” як окремого тематичного класу, що розглядається крізь призму авторського стилю української поетеси Л. Костенко.

Ключові слова: концепт, картина світу, топос, топоніми, система, структура, сегмент, парцела, клас, група.

Аннотация

Статья посвящена исследованию концептуализации топосов в романе Л. Костенко “Маруся Чурай”. Результаты научного поиска дополняют языкознание относительно понимания лингвософических категорий “концепт”, “концептуальна картина мира” и “языковая картина мира”. В статье подается определение “топосов” как отдельного тематического класса, который рассматривается сквозь призму авторского стиля украинской поэтессы Л. Костенко.

Ключевые слова: концепт, картина мира, топос, топонимы, система, структура, сегмент, парцела, класс, группа.

Summary

The article is dedicated to the research of the toposes concept in Lina Kostenko's novel "Marusya Churay". The results of the scholar's research amplify linguistics in the understanding of linguistically philosophical categories such as "concept", "conceptual worldview" and "linguistic worldview". The "topos" definitions as a separate thematic class viewed in the process of Ukrainian poetess Lina Kostenko's style perception are given in the article.

Keywords: concept, worldview, topos, toponyms, system, structure, segment, parcel, class, group.

УДК 821.161.2–31

Полохова Н.В.,
кандидат філологічних наук,
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара

СПЕЦИФІКА ТВОРЕННЯ ОБРАЗУ МІСТА У ПРОЗІ Є. ГУЦАЛА 70-Х РР. ХХ СТ.

Євген Пилипович Гуцало – письменник різноплановий, багатогранний, політематичний. Поет, прозаїк, публіцист. Поряд із В. Дроздом, Р. Іваничуком, Гр. Тютюнником, Вал. Шевчуком Є. Гуцало належить до тих письменників, які формували обличчя молоді прози 60-х років. Він звертався як до малої новелістичної форми (настроєвий етюд, поезія у прозі, сюжетне оповідання), так і до великої прози (повість та роман). Є. Гуцало – лауреат премії ім. Ю. Яновського (1982) та Державної премії України ім. Т. Шевченка (1985), лауреат міжнародної премії Фундації Антоновичів (1995); його книжки (зокрема повість-диалогія "Шкільний хліб", "Сільські вчителі") видавалися в перекладі польською, німецькою, румунською, болгарською, російською, чеською, угорською, французькою мовами. За публіцистику, зібрану в книжці "Ментальність орди", письменнику присуджено, щоправда, уже помертвено, Всеукраїнську премію імені І. Огієнка. За мотивами гуцалівських творів Юрій Іллєнко зняв фільм "Солом'яні дзвони"; творчим об'єднанням відеофільмів при Держтелерадіо УРСР створено фільми "У лузі на старому дивані" (режисер В. Вітер) та "Виїзний товариський суд"; на студії "Укртелефільм" були зняті відеофільм "Марія" і телефільм "Блуд".

У прозі Є. Гуцала синтезовані ліричний, лірико-психологічний, реалістичний та химерно-гротескний способи художнього освоєння дійсності. На думку дослідників, основними художніми критеріями реалістичної прози митця були: чесність і правдивість авторської позиції, вибір героя, який в основному не відповідав вимогам соцреалістичного канону (рефлектуючий інтроверт, дивак), максимальна зосередженість на його внутрішньому світі, орієнтація на вічні людські цінності, художня реалізація проблеми внутрішньої свободи.

На сьогодні в українському літературознавстві наявні ґрунтовні наукові розвідки, присвячені творчості Гуцала-новеліста, Гуцала-шістдесятника, Гуцала-майстра жанру "химерії", проте, як слушно зауважив В. Дончик, вони є справді лише підходами до вивчення багатогранного феномена письменника [3]. Зрілий період